

5. Амелькін В.І. Теоретичні засади функціонування логістичної системи підприємства [Текст] / В.І. Амелькін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Економіка та підприємництво. – 2009. – № 4(8). – С. 46 – 49.

6. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств // Економіка промисловості. – 2005. – № 1. – С. 114-123.

7. Миротин Л.Б. Эффективная логистика [Текст] / Л.Б. Миротин, Ы.Э. Ташбаев, О.Г. Порошина – М.: Экзамен, 2002. – 160 с.

8. Николайчук В.Е., Кузнецов В.Г. Теория и практика управления материальными потоками (логистическая концепция) [Текст] : монография / В.Е. Николайчук, В.Г. Кузнецов – Донецк: Донецкий гос. ун-т, 1999. – 413 с.

9. Окландер М.А., Хромов О.П. Промислова логістика [Текст] / М.А. Окландер, О.П. Хромов – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 222 с.

10. Чудаков А.Д. Логистика [Текст] / А.Д. Чудаков – М.: Изд-во РДЛ, 2003. – 480 с.

11. Пилюшенко В.Л., Борзенков С.В. Необходимость использования моделей и методов промышленной логистики коксохимическим предприятием [Текст] / В.Л. Пилюшенко, С.В. Борзенков // Вісник Донецького ун-ту. – Сер. Економіка і право. – 2002. – № 2. – Ч. 1. – С. 66–71.

12. Ткаченко А.М. Логістичне управління вантажоперевезеннями [Текст] : монографія / А.М. Ткаченко, А.М. Шевчук ; Запоріж. держ. інж. акад. – Запоріжжя : Вид-во Запоріж. держ. інж. акад., 2010. – 248 с.

Ключові слова: логістична діяльність, функції логістики, логістична система, функції управління.

Ключевые слова: логистическая деятельность, функции логистики, логистическая система, функции управления.

Keywords: logistics activities, functions of logistics, logistics system management functions/

УДК 338

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЦІН НА СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІ ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ

Трохимець О. І., к.е.н., доцент, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Трохимець О.І. Система організації та проведення моніторингу цін на соціально орієнтовані товари та послуги.

Зроблено аналіз організації системи моніторингу цін на соціально орієнтовані товари та послуги в Україні. Моніторинг проводиться відповідно до Методичних рекомендацій з проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку. Процес моніторингу цін – це оперативне дослідження у регіонах цін і тарифів на визначених Кабінетом Міністрів України соціально значущі товари та послуги, аналіз і дослідження динаміки цінових процесів на товарних ринках, що здійснюється на підставі інформації та первинних документів базових підприємств, і не є перевіркою дотримання ними державної дисципліни ціни. Зазначені законодавчі аспекти регулювання проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку, зокрема вказані нормативно-правові акти щодо регулювання цін та проведення моніторингу споживчих цін. Зокрема, в статті зазначено, що Державна інспекція з контролю за цінами знаходиться на стадії ліквідації та

не здійснює контролюючої функції, тому виникає проблема відсутності контролю за цінами. В статті наведено схему організації та проведення моніторингу, а також вказані соціально орієнтовані продукти харчування, на які проводиться моніторинг. Детально описано та проаналізовано систему проведення моніторингу як на регіональному рівні (на прикладі Запорізької області), так і на рівні країни. Встановлено, що існує необхідність здійснення контролю за цінами на рівні регіонів. Виявлені основні проблеми організації та проведення моніторингу цін на споживчих ринках, а саме здійснення органами державної влади аналітичної та інформативної функцій без пояснення цінових коливань. Запропоновано встановити систему контролю за цінами, обмін досвідом між регіонами.

Trokhymets O. The system of organization and prices monitoring for socially oriented products and services.

The analysis of the system of prices monitoring for socially oriented products and services in Ukraine has been conducted. Monitoring is conducted in accordance with the guidelines on monitoring of prices and tariffs in the consumer market. The process of monitoring prices – is an operative research in the areas of prices and tariffs determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine for socially important (oriented) goods and services, analysis and study of the dynamics of price processes on commodity markets on the basis of information and basic primary documents businesses, and does not check their compliance with state discipline prices. The legal aspects of the regulation of monitoring prices and tariffs in the consumer market, including regulations on price control and monitoring consumer prices are shown in the article. In particular, the article stated that the State Inspection for Control Prices is under liquidation and does not carry control functions, so there is a lack of state control over prices. The organization and monitoring system for socially oriented products is shown in the article. The monitoring system at the regional level (for example, Zaporozhye region), and at the country level has been described and analyzed in details. It is established that there is a need for price controls at the regional level. The basic problems of monitoring of consumer prices are namely the implementation of the public authorities' analytical and informative function without explaining price fluctuations. The following activities have been proposed: to establish a system of price controls, exchange of experience between regions.

Трохимець Е.И. Система организации и проведения мониторинга цен на социально ориентированные товары и услуги.

Сделан анализ организации системы мониторинга цен на социально ориентированные товары и услуги в Украине. Мониторинг проводится в соответствии с Методическими рекомендациями по проведению мониторинга цен и тарифов на потребительском рынке. Процесс мониторинга цен - это оперативное исследование в регионах цен и тарифов на определенные Кабинетом Министров Украины социально значимые товары и услуги, анализ и исследования динамики ценовых процессов на товарных рынках осуществляется на основании информации и первичных документов базовых предприятий, и не является проверкой соблюдения ими государственной дисциплины цен. Указаны законодательные аспекты регулирования проведения мониторинга цен и тарифов на потребительском рынке, в частности указанные нормативно-правовые акты по регулированию цен и проведения мониторинга потребительских цен. В частности, в статье указано, что Государственная инспекция по контролю за ценами находится на стадии ликвидации и не осуществляет контролирующей функции, поэтому возникает проблема отсутствия контроля за ценами. В статье приведена схема организации и проведения мониторинга, а также указаны социально ориентированные продукты питания, на которые проводится мониторинг. Подробно описано и проанализировано систему проведения мониторинга как на региональном уровне (на примере Запорожской области), так и на уровне страны. Установлено, что существует необходимость осуществления контроля за ценами на уровне регионов. Виявлені основні проблеми організації та проведення моніторингу цін на споживчих ринках, а саме здійснення органами державної влади аналітичної та інформативної функцій без пояснення цінових коливань. Запропоновано встановити систему контролю за цінами, обмін досвідом між регіонами.

аналитической и информативной функций без объяснения ценовых колебаний. Предложено установить систему контроля за ценами, обмен опытом между регионами.

Постановка проблеми. Функціонування системи збору, обробки, аналізу та розповсюдження інформації стосовно на соціально-орієнтовані товари та послуги є невід'ємною частиною забезпечення роботи ринку вищезазначених товарів та послуг, а також можливості здійснення цінового регулювання. Наявність служб цінового моніторингу дає змогу систематично інформувати громадськість про цінові коливання на продукти та послуги соціального значення. Результати моніторингу зазвичай оформлюють таблицею та у вигляді звіту, зазначаючи середню ціну на товар по регіонах України та в середньому по Україні.

Проте, вкрай важливим та актуальним залишається питання організаційного забезпечення функціонування служб цінового моніторингу, виконання регулюючої та контрольної функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання зі створення та функціонування служб цінового моніторингу, різні аспекти їх розвитку та діяльності досліджували такі вітчизняні вчені як О. В. Алейнікова, В. В. Зіновчук, І. Кобута, П. Т. Саблук та ін. [1, 2].

Особливо детально державне регулювання цін на соціально-значущі товари та послуги висвітлено у роботах Посохова І.М. Зокрема, у своїх наукових роботах Посохов І.М. зазначав, що проблеми державного регулювання економіки та державного регулювання цін розглядали такі провідні вітчизняні вчені, як: Л. Антоненко, В. Бабич, А. Гальчинський, С. Галуза, В. Геєць, Д. Гладких, Б. Данилишин, В. Кононенко, В. Корінев, І. Михасюк, С. Мочерний, Б. Пасхавер, А. Савченко, В. Штучний, Л. Шкварчук, О. Шпичак, та інші [3, С.1].

Незважаючи на велику кількість вчених, які у своїх працях розглядали державне регулювання цін на продовольчі товари, аналіз регулювання цін саме на товари соціального значення є завжди гострою проблемою в сучасних умовах розвитку національної економіки. Варто зазначити, що моніторинг цін у більшості досліджень наведено на агропромислові товари. Тому, питання системи моніторингу цін на соціально-орієнтовані товари та послуги потребують більш детальної уваги та дослідження.

Метою статті є проведення аналізу системи здійснення моніторингу ціна на соціально орієнтовані (значущі) товари та послуги та надання рекомендацій щодо підвищення ефективності організації та здійснення цінового моніторингу органами державної влади.

Викладення основного матеріалу. Згідно Постанові КМУ «Про заходи щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку» моніторинг цін і тарифів - це оперативне дослідження рівня цін і тарифів на окремі товари та послуги у регіонах, аналіз і визначення їх динаміки, що здійснюється на підставі інформації та первинних документів підприємств і не є перевіркою дотримання ними державної дисципліни цін [4].

Моніторинг проводиться згідно Методичним рекомендаціям з проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку.

Важливим є те, що згідно розпорядження КМУ від 24 жовтня 2014 р. № 1063-р «Про утворення комісії з ліквідації Державної інспекції з контролю за цінами» [5] Державна інспекція України по контролю за цінами на даному етапі знаходиться на стадії ліквідації, але продовжує функціонувати у якості моніторингової служби. Раніше (до цього часу) Держцінінспекція України входила до системи органів виконавчої влади і реалізувала державну політику з контролю за цінами. Знаходиться лише у м. Києві та більше не представлена її територіальними органами. На сьогодні, контроль за цінами практично не здійснюється.

Згідно Постанови КМУ № 803 моніторинг цін проводиться за зазначеними в Постанові товарами та послугами, які прийнято вважати соціально-значущими

продуктами харчування. Щоденно проводиться моніторинг роздрібних цін на хліб та овочі, двічі на тиждень – роздрібних цін на продукти харчування, щодакдно – на окремі види нафтопродуктів, щомісячно – на житлово-комунальні послуги, газ скраплений, брикети, торф, дрова, окремі марки вугілля для побутових потреб населення.

Державне регулювання цін на соціально значущі товари та послуги здійснюється Законом України «Про ціни і ціноутворення» [6]; Постановою КМУ № 373 від 17.04.2008 р. Про затвердження Порядку формування цін на продовольчі товари, щодо яких запроваджено державне регулювання (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ N 168 (168-2011-п) від 09.02.2011) [7]; Постановою КМУ Про заходи щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку (Порядок, п.2) від 13 червня 2002 р. N 803 (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 288 від 13.04.2005) [4].

Розглянемо ціновий моніторинг на соціально орієнтовані товари та послуги в Україні (рис. 1).



Рисунок 1 Моніторинг цін в Україні на соціально орієнтовані товари та послуги
(Складено автором з використанням джерела [2])

Регулювання цін на соціально орієнтовані товари та послуги покладено на виконавчу владу та виконавчі органи міських рад щодо регулювання цін (тарифів). Головною державною інспекцією України з контролю за цінами 12 листопада 2012 року затверджено методичні

рекомендації з проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку. Процес проведення моніторингу згідно вищезазначених методичних рекомендацій організовано щодавно. Він здійснюється за конкретними видами товару, які знаходяться у вільному продажі, окрім акційних.

Згідно офіційних даних, які публікуються щотижня на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі, в розділі «Ціни і тарифи», моніторинг споживчих цін (середніх рівнів цін) проводиться на наступні соціально орієнтовані товари: рис; хліб пшеничний з борошна першого гатунку; хліб житній, житньо-пшеничний; яловичина; свинина; птиця (тушки курячі); сало; борошно пшеничне вищого гатунку; макаронні вироби; крупи гречані; ковбаси варені першого гатунку; молоко жир. 2,5%; сметана жир. 15% (по 2013 р включно – 20% жирн.); масло вершкове жир. 72-73%; сир м'який жир. 9%; цукор; олія соняшникова; яйця I-II категорії; картопля; капуста; морква; буряк; цибуля ріпчаста; бензин А-95; дизельне паливо. Також, інформація щодо цінової ситуації на вищезазначені товари оприлюднюється на сайтах обласних державних адміністрацій, що передбачено Постановою КМУ від 4 січня 2002 р. N 3 "Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади" [8].

Варто зазначити, що моніторинг цін на ринках по капусті, моркві, буряку, цибулі ріпчастій, які не входять до переліку соціально орієнтованих продуктів, проводиться додатково, оскільки вони є важливими складовими споживчого кошику населення.

Згідно п. 2 Методичних рекомендацій щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку моніторинг цін проводиться шляхом щодавнього спостереження відповідальними працівниками райдержадміністрацій і міськвиконкомів за ціновою ситуацією на соціально орієнтовані види товарів, перелік яких визначається облдержадміністрацією. У методичних рекомендаціях щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку зазначено також товари та послуги, які реалізують за регульованими цінами і тарифами, а саме: електрична енергія; газ скраплений, що відпускається населенню для побутових потреб; тверде паливо, що відпускається населенню для побутових потреб; послуги міського пасажирського транспорту; житлово-комунальні послуги з тепло-, водопостачання, водовідведення, користування житлом (квартирна плата) та утримання житла. Також у вищезазначених рекомендаціях у п. 3.1 зазначено, що Моніторинг цін здійснюється за конкретними видами товарів, які реалізуються у вільному продажі (без урахування товарів, що реалізуються на пільгових та акційних умовах), та є найбільш поширені в загальному обсязі виробництва. У кожному базовому підприємстві фіксуються не менше як три ціни на кожний вид товару за наступним прикладом (табл. 1):

Таблиця 1 – Дані моніторингу цін у підприємствах торгівлі _____ району (міста) станом на ____

№ п/п	Назва товару	Од. вим.	Роздрібна ціна (грн.)			Пояснення причин, які призвели до зміни ціни*
			мінімальна	максимальна	середня	

* Запропоновано автором

Втім, в наведеній таблиці бажано зазначити причину, згідно якої відбулись цінові коливання відносно попереднього періоду. Тому, пропонуємо додати у таблиці стовпець, у якому зазначатимуться пояснення та тлумачення щодо змін у цінах.

Також, у методичних рекомендаціях, згідно яких проводиться моніторинг споживчих цін на продукти харчування на підприємствах торгівлі, зазначається наступна інформація у табличній формі (табл. 2):

Таблиця 2 – Інформаційно-аналітична система моніторингу цін
Оперативні дані моніторингу, що проводяться органами державного контролю за
цінами, на ринку продовольства

Область _____ код 00

Звітна дата _____ форма 1

Рівень роздрібних цін на споживчі товари на підприємствах торгівлі

№	Продукт	Одиниця виміру	Ціна, грн. за 1 кг/л/дес			Надбавка %		
			мін	середня	макс	мін	середня	макс
1	хліб пшеничний з борошна першого гатунку	1кг						
2	хліб житній, житньо-пшеничний	1кг						
3	хліб з борошна вищого сорту	1кг						
4	борошно пшеничне вищого гатунку	1кг						
5	макаронні вироби	1кг						
6	крупа гречана	1кг						
7	крупа манна	1кг						
8	рис	1кг						
9	яловичина	1кг						
10	свинина	1кг						
11	птиця (кури)	1кг						
12	ковбаси варені першого гатунку;	1кг						
13	молоко жир. 2,5%;	1л						
14	сметана жир. 20%;	1кг						
15	масло вершкове жир. 72%;	1кг						
16	сир кисломолочний жир. 9%	1кг						
17	яйця курячі	1дес						
18	цукор	1кг						
19	олія соняшникова	1л						
20	сіль	1кг						

Оскільки методичні рекомендації розроблено у 2012 р., тому деякі позиції у переліку продуктів харчування потребують уточнення. Зокрема, моніторинг цін на сметану здійснюється сметана жир. 15%, а не 20%, та масло вершкове жир. 72%-73%, а не тільки 72%; як було до 2014р. Представлена таблиця потребує додаткового пояснення, особливо це стосується тих продуктів харчування, ціни на які змінилися по відношенню до попередньої дати. Також, пропонуємо в подальшому в рекомендаціях вказувати у п. 14 - сметана жир. 15%, та у п. 15 - ,масло вершкове жир. 72%-73%.

Розглянемо систему публікації даних моніторингу цін на соціально значущі товари на прикладі Запорізької області. Моніторинг цін проводиться за діючими роздрібними цінами на основні продукти харчування за 34 найменуваннями (позиціями). Відділ розвитку торгівлі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Запорізької обласної державної адміністрації отримує дані про ціни з Обласного комітету статистики. На сайті Запорізької обласної державної адміністрації з даними моніторингу громадськості можна ознайомитися в публічному доступі у розділі – Запорізька область – Економіка - Діючі

роздрібні ціни на основні продукти харчування в роздрібній мережі та на ринках області [9].

Варто зазначити, що на перший погляд система проведення моніторингу виглядає доволі зрозумілою. Втім, з огляду на те що, Державна інспекція по контролю за цінами знаходиться на стадії ліквідації та не здійснює контролюючої функції, не зрозумілим залишається питання регулювання та контролю цін на соціально орієнтовані товари та послуги. З огляду на вищезазначене, органи, які безпосередньо здійснюють моніторинг споживчих цін, виконують лише функцію збору, обробки та оприлюднення інформації.

Наведені таблиці та сама система моніторингу носять по суті аналітичний та інформативний характер. Незважаючи на те що обласними державними адміністраціями проводиться моніторинг цін (що згідно визначення моніторингу не є перевіркою дотримання ними державної дисципліни ціни), для національної економіки країни важливим є саме контроль за цінами. Необхідним для регулювання цін було б покладання саме контролюючої функції на обласні державні адміністрації. Тобто, обласні державні адміністрації кожного регіону повинні здійснювати контроль за цінами на соціально орієнтовані товари та послуги. Регулярні зустрічі представників департаментів економічного розвитку і торгівлі обласних адміністрацій з представниками бізнесу (керівники супермаркетів, продовольчих магазинів тощо) носять більше дискусійний характер та не впливають на регулювання цінової ситуації в країні. Але, крім цього вкрай важливим та обов'язковим є залучення громадськості до процесу проведення моніторингу цін, що передбачено Постановою № 996 від 03.11.2010 р. „Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики” [10], Законом України „Про інформацію” [11]. Практикується також створення громадських рад з окремих питань, важливих для населення того чи іншого регіону. Адже громадськість відстоює інтереси місцевого населення та може пояснити реальний стан речей щодо рівня життя, купівельної спроможності тощо. Також, не спостерігається обмін досвідом між регіонами. Обмін досвідом можливо проводити у вигляді онлайн конференцій, селекторних нарад або форумів.

Висновки:

Отже, на основі проведеного аналізу, з'ясовано, що один з основних державних органів виконавчої влади (в минулому), а саме Державна інспекція з контролю за цінами, знаходиться на стадії ліквідації та не здійснює контролюючої функції. Основні обов'язки з цінового моніторингу соціально орієнтованих товарів та послуг покладено на обласні державні адміністрації.

Проте, повинен простежуватись чіткий взаємозв'язок між органами державної влади, гілками влади які здійснюють моніторинг та має чітко бути зазначено як саме здійснюється регулювання споживчих цін на соціально орієнтовані товари та послуги, а також безпосередньо з суб'єктами господарювання.

Інформація щодо цін на соціально орієнтовані товари та послуги зазвичай представлена у табличному вигляді на сайтах обласних державних адміністрацій. Узагальненою вона представлена на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Проте, вкрай важливим є співпраця обласних державних адміністрацій регіонів. Недостатній рівень управління та контролю за цінами саме на соціально орієнтовані товари та послуги ускладнює процес регулювання та призводить до недостатнього виконання функції аналізу цінової ситуації на споживчому ринку.

Список використаних джерел:

1. Алейнікова О.В. Необхідність удосконалення системи цінового моніторингу державою агропродовольчого сектора України / О. В. Алейнікова // Економіка та держава. – 2010. – № 12. – С. 100–103.
2. Кузоваткін В. О. Ціновий моніторинг аграрного ринку в Житомирській області / В. О. Кузоваткін // Вісник ЖНАЕУ. – 2011. – № 2, т. 2. – С. 182–193.
3. Посохов І.М. Державне регулювання цін на продукцію соціального значення : автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Ігор Михайлович Посохов. – Харків : Б.в., 2009 . – 19 с.
4. Постанова КМУ від 13.06.2002 № 803. «Про заходи щодо проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/sjow/803-2002%D0%BF>
5. Ропорядження КМУ від 24 жовтня 2014 р. № 1063-р «Про утворення комісії з ліквідації Державної інспекції з контролю за цінами». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1063-2014-%D1%80>
6. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 № 5007-VI {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5496-VI від 20.11.2012, ВВР, 2014, № 1, ст.4 № 499-VIII від 02.06.2015}. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>
7. Постанова КМУ від 17 квітня 2008 р. N 373 «Про затвердження Порядку формування цін на продовольчі товари, щодо яких запроваджено державне регулювання» {Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ N 168 (168-2011-п) від 09.02.2011}. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/373-2008-%D0%BF>
8. Постанова КМУ від 4 січня 2002 р. N 3 Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF/print1330005617355960>
9. Сайт Запорізької обласної державної адміністрації / Діючі роздрібні ціни на основні продукти харчування в роздрібній мережі та на ринках області. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua>
10. Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. N 996 Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
11. Закон України „Про інформацію” від 02.10.1992 № 2657-XII .– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>

Ключові слова: методичні рекомендації, споживчий ринок, органи державної влади, продукти харчування.

Ключевые слова: методические рекомендации, потребительский рынок, органы государственной власти, продукты питания.

Keywords: guidelines, consumer market, public authorities, food products.